

O'QUVCHILARNI BAYON YOZISHGA O'RGATISH ORQALI KREATIV IJODKORLIGINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

Kabulov Inamjan Sharipbayevich

Nukus davlat pedagogika institute tayanch doktoranti

inamjonkabulov@gmail.com

ANNOTATSIYA: *G'oyaviy va kreativ fikrlarni ifodalash va ular orqali ma'noli bayon yozishni o'rgatish talablari bugungi dunyoda mustahkamlanayotgan kritik ko'nikmalardan biridir. Kreativlik va ijodkorlikni qo'llab-quvvatlaydigan o'quv-uslublar va metodikalar, o'quvchilarning o'z fikrlarini ifodalash, tahlil qilish, maslahat so'ralish va yozuvchi deb o'zlarini his qilishlari uchun muhimdir. Bu maqolada kreativ ijodkorligini shakllantirish uchun o'quvchilarni bayon yozishga o'rgatishda foydalaniladigan bir nechta metodikalar haqida gaplashamiz.*

KALIT SO'ZLAR: *Kreativlik, qo'llanma, kooperatsiya, mavzu, ijodkorlik, g'oya, o'quvchi.*

O'zlashtirilgan yozuvchi: Bu usulda o'quvchilarni o'zlarining o'zlashtirgan xususiyatlari, tajribalari va hissiyotlari asosida yozishga o'rgatish va ularni ijodiy fikrlarini ifodalashga ergashtirish mumkin. O'quvchilar o'zlarini yozuvchilar bilan o'xshash deb ko'rsatish, ularning o'z fikrlarini o'zgartirish va ijodiy javoblarini chiqarishga yo'naltirish kritik muhokama, tadbir va talabalarga yo'l ko'rsatishda asosiy ko'rsatkich bo'ladi.

Stimulyatsiyalash va maqbul muhokama: O'quvchilarning kreativ ijodkorligini oshirish uchun maqbul muhokama va stimulyatsiyalashdan foydalanish ham muhimdir. O'quvchi o'z ishlari, bayon yozuvlar va loyihalar uchun maqbul baholash tizimi va o'quvchi o'z fikrini ifodalagan paytlarda qiziqish yaratish, ularning o'zlarini rag'batlantirish va ijodiylikni oshirish imkonini beradi. *Ko'rsatmalarga asoslangan*

bayon yozuvlar: O'quvchilarga ko'rsatmalarga asoslangan bayon yozuvlarni yaratish uchun qo'llaniladigan metodika, ularni ijodiy fikrlarini ifodalash va yaxshi ta'minlashga imkon beradi. Ushbu usulda, o'quvchilar biror mavzuga oid rasmlar, grafiklar, diagrammalar, rejalar yoki tasvirlar yaratishadi.

Kreativ uslublar va tushunchalar o'rgatish: O'quvchilarga kreativ ijodkorlikni shakllantirish uchun foydalanish mumkin bo'lgan bir nechta uslublar va tushunchalar mavjud. Misol uchun, "braimstorming" (jamoatchilik yozuvchisi), "mind mapping" (o'ylash chizmasi), "free writing" (erishilgan yozuvchi) va boshqalar. Bu uslublar o'quvchilarga o'z fikrlarini chiqarish, ularni biror mavzuga oid qo'llanmalarni tahlil qilish, o'zlashtirish va qo'llanishlarini rivojlantirishga yordam beradi. [1.16]

Real hayot muhitidan mazmunlarni o'rgatish: Kreativ ijodkorligini shakllantirish uchun o'quvchilarga real hayot muhitidan mazmunlarni o'rgatish ham muhimdir. Bu ularga maqolalar, yangiliklar, darsliklar, haftalik dasturlar, ommaviy kutubxonalardan olinadigan materiallar va boshqalar orqali real dunyodagi muhim tushunchalar va mazmunlar bilan tanishish imkonini beradi. Ular o'z fikrlarini shakllantirishda bu mazmunlardan foydalanishi, ularni tarjima qilishi va ulardan tashqari qo'shimcha materiallar yaratishi mumkin.

Kooperativ o'quv uslublar: Kreativ ijodkorligini shakllantirish uchun o'quvchilarni kooperativ uslublar orqali ham o'rgatish muhimdir. Guruh ishlari, jismoniy vositalar bilan faollik, maqolalar va darsliklar orqali qatnashish va ijodiy loyihalar yaratish o'quvchilarning o'zaro hamkorlik qilishini, ularning o'z fikrlarini o'zlashtirish va ularning o'zlashtirilgan yozuvchilar sifatida his qilishini rag'batlantirishga yordam beradi. [2.109]

Qo'llanmalar va ta'lim materiallari: Kreativ ijodkorligini shakllantirish uchun o'quvchilarni bayon yozishda qo'llanadigan ta'lim materiallari va qo'llanmalar muhimdir. Bu ta'lim materiallari o'quvchilarning o'zlashtirilgan yozuvchilar sifatida rivojlanishini ta'minlaydi. Bu materiallar yozish ustida o'tirish uchun tushunchalar, misollar, dasturlar, savollar va maslahatlarni o'z ichiga olgan kitoblar, qo'llanmalar, darsliklar, o'quv dasturlari, video darslar va boshqalar bo'lishi mumkin. Bu materiallar

o'quvchilarni har tomonlama qo'llab-quvvatlayadi, ularga erkinlik bilan fikrini ifodalash, yozishni rivojlantirish va kreativ ijodiy javoblarini chiqarish imkonini beradi.

Kreativ ijodkorligini shakllantirish uchun o'quvchilarni bayon yozishga o'rgatishning ahammiyati va samaradorligini ta'minlash uchun har bir metodika ustida tajribalar olib borish, o'quvchilarning barcha turdagi tajribalarini hisobga olish, ularning fikrlarini rag'batlantirish va ularga muhimlik berish talab qilinadi. Shuningdek, o'quvchilarga o'z fikrlarini ifodalash, tahlil qilish, maslahat so'ralish va yozuvchi sifatida o'zlarini his qilish uchun muhim bilim va ko'nikmalar ta'minlanishi ham muhimdir. [3.65]

Fikrlaringizni singdirish va ijodiy jarayonlarni rag'batlantirishning asosiy ko'nikmalari quyidagilardan iborat bo'lishi mumkin:

1. O'rganish: Ijodkorlikni, kreativlikni oshirish uchun doimiy o'rganish va o'z bilim va tajribangizni yanada rivojlantirish kerak. Yangiliklarni kuzatish, maqolalar o'qish, kitoblar o'rganish, darsliklar va onlayn resurslardan foydalanish yordamida o'zingizni yanada boyitishingiz mumkin.

2. Tarixiy bilimlar: Tarixiy bilimlar o'rganish kreativ ijodkorlikni rivojlantirish uchun muhim hisoblanadi. Chet el adabiyotlarini, san'at asarlarini, arxitekturani, musiqa va boshqa asarlar va ijodiy qobiliyatlar tarixini o'rganishingiz sizga yangi g'oya va fikrlarni o'rgatishga imkon beradi.

3. San'at shakllari: San'at shakllarini o'rganish va san'at asarlarini tahlil qilish sizning kreativligingizni oshirishga yordam beradi. Ranglar, ko'rinishlar, texnika va san'atning boshqa ko'rsatkichlarini o'rganishingiz, o'z ijodiy fikrlaringizni rivojlantirish va ijodkorlik jarayonlaringizda kreativlikni kuchaytirishga yordam beradi. [4.86]

4. Tarixiy va joriy tadbirlar: Tarixiy va joriy tadbirlar, festival va konferensiyalarda qatnashish, ijodiy jamoalar bilan hamkorlik qilish, ijodkorlikni, kreativlikni oshirishga o'z hissangizni qo'shishga imkon beradi. Bu tadbirlarda o'zingizning fikrlaringizni

boshqalar bilan baham ko'rish, yangi muhit va ko'rsatkichlar bilan tanishish va ijodiy qobiliyatlaringizni namoyish etish imkoniyatiga ega bo'lasiz.

5. Texnologiya va kommunikatsiya: Kreativ ijodkorlikni oshirish uchun yangi texnologiyalardan va kommunikatsiya vositalaridan foydalanish juda muhimdir. Yangi yaratuvchanlik texnologiyalarini o'rganish, 3D-chop etish, san'atni virtual platformalarda ko'rish va ijodkorlikni taqdim etish uchun internet, mobil ilovalar va boshqa vositalardan foydalanish kreativligingizni rag'batlantirishga imkon beradi.

6. O'z-o'zini baholash va yomonlashish(regress): Ijodkorlikning kreativligini oshirish uchun o'z-o'zingizni baholashingiz va o'z muvaffaqiyatingizni oshirish uchun istiqbolingizni belgilashingiz kerak. Yomonlashish va muammolar bilan duch kelganingizda, ularni muhokama qilishingiz va ularga ijodkorlik qilish uchun yangi yondashuvlarni qo'llashingiz mumkin.

7. O'yinqaroqlik va qiziqish: O'yinqaroqlik va qiziqishni kreativlikning asosiy qismi sifatida qabul qiling. Yangi narsalar bilan tanishish, tasviriy o'yinlar o'ynash, san'at shakllarini ko'rish, xobbi va qiziqishlar orqali energiyangizni oshirishingiz kreativ ijodkorlikni oshirishga yordam beradi.

8. Tashvishlardan uzoqda turing: O'z fikrlaringizni ijodkorlik qilishda chetga olishdan o'zingizni o'zingiz himoya qiling. Ijtimoiy, siyosiy yoki boshqa muammolar tashvishlarga olib keladi, o'z fikrlaringizni ko'paytirish uchun o'z energiyangizni shu muammolarni hal qilishga yo'naltirishingiz kerak. Ular bilan bog'liq bo'lsa ham, kreativ fikrlar va yechimlarga hamrohlik qiladigan o'zgarishlarni qidiring.

9. Tayyor bo'ling va ishlab chiqing: O'zingizni ijodkorlikni qo'llab-quvvatlash uchun tayyorlashingiz muhimdir. Fikrlaringizni tushunish, ularni amalga oshirish va o'zining o'zgargan natijalari bilan ishlashning bir qator usullarini o'rganishingiz kerak. Amaliyot va jarayonning qisqacha, markaziy bosqichlarida bajarish uchun tayyor bo'ling va o'z fikrlaringizni ijodiy natijalar orqali taqdim eting.

10. Risk(tavakkallik)ni qabul qiling: Kreativ ijodkorlik o'zida risklarni o'z ichiga oladi. Yangi g'oyalar va to'g'ri keladigan javoblar topishning o'zida muammolarni yechish uchun yangiliklarga va mustahkamlashishga tayyor bo'lishingiz

kerak. Risklarni qabul qilib, tashqi reaksiyalardan o'zingizni himoya qiling va o'zingizni o'z fikrlaringizga yoki hayajonlaringizga qarshi chiqing.

Kreativ ijodkorligini shakllantirish uchun o'quvchilarni bayon yozishga o'rgatish metodikalari dastlabki maqsad, ularga o'z fikrini ifodalash va ijodiylikni oshirish imkonini berishga qaratilgan. Bu ulardagi tahlil va tasniflash qobiliyatini rivojlantiradi, ularni qisqacha va boshqa til o'qitish usullaridan farq qiluvchi shaklda fikrini ifodalashga o'rgatadi. Ushbu metodikalarni amaliyotga joriy qilishda o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, ularga kreativ fikrlarini ishlab chiqarish va ulardagi ijodiylikni qo'llab-quvvatlash uchun zarurdir. [4.32] Kreativ ijodkorlikni shakllantirish uchun o'quvchilarni bayon yozishga o'rgatish metodikalari keng qo'llaniladigan va murakkab bo'lishi mumkin. Bu maqolada faqat bir nechta usulni taqdim etishim mumkin, ammo ular bilan boshlang'ich jarayonni bimalol boshlash mumkin bo'ladi.

O'quvchilarga mavzu tanlash imkonini berish: O'quvchilarga o'zlarining qiziqishiga mos mavzular tanlash imkonini berish. Bu ularni o'zlashtirish va fikrini ifodalashga rag'batlantiradi. Shuningdek, ularning o'z hobbilari, tajribalari va qiziqishlari asosida boshqa mavzularni tanlashlariga imkon berish ham muhim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "Teaching Writing Creatively" - Teresa Cremin, Debra Myhill, James Durran, Kim Nicholas, & Emma Henderson (2012)
2. "Unlocking Creativity: A Teacher's Guide to Creativity Across the Curriculum" - Robert Fisher (2005)
3. "Inspiring Writing in Primary Schools" - Liz Chamberlain (2012)
4. "Creative Writing in the Digital Age: Theory, Practice, and Pedagogy" - Michael Dean Clark, Trent Hergenrader, & Joseph Rein (2015)
5. "The Creative Writing Handbook" - John Singleton & Mary Luckhurst (2004)